

4.2. До проблеми формування англомовної лексичної компетентності засобами мобільних технологій

Оксана ЛІПЧАНКО-КОВАЧИК¹⁹

Анотація. Визначено поняття лексичної компетентності та розкрито зміст формування англомовної лексичної компетентності; конкретизовано особливості формування англомовної лексичної компетентності засобами мобільних технологій.

Обґрунтовано актуальність використання мобільних додатків, онлайн-платформ і цифрових ресурсів у процесі навчання іноземної мови в умовах цифровізації освіти. Проаналізовано сутність поняття «лексична компетентність» та визначено її структуру, що включає знання лексичних одиниць, уміння їх доречного використання в різних комунікативних ситуаціях, а також навички сприймання та відтворення іншомовної лексики.

Особливу увагу приділено дидактичному потенціалу мобільних технологій, зокрема їх інтерактивності, доступності, індивідуалізації навчання та можливості організації автономної діяльності студентів. Розглянуто основні підходи до використання мобільних застосунків для розвитку лексичних навичок, включаючи гейміфікацію, мікронавчання, адаптивні технології та контекстуалізоване засвоєння лексики.

У публікації визначено педагогічні умови ефективного формування англомовної лексичної компетентності засобами мобільних технологій, серед яких: систематичне використання мобільних ресурсів у навчальному процесі, методично обґрунтований відбір цифрових інструментів, поєднання традиційних і інноваційних методів навчання, а також розвиток навчальної автономії студентів.

Ключові слова: лексична компетентність, методика викладання англійської мови, спілкування, інтерактивні вправи, мобільні технології, лінгвопедагогічне завдання.

У сучасному світі прогрес мобільних технологій тісно пов'язаний з перспективами у сфері освіти, особливо в контексті вивчення іноземних мов. Завдяки стрімкому розвитку технологій виникла концепція "мобільного навчання", яке стає все більш популярним, особливо в умовах глобалізації та інтернаціоналізації освіти.

У зв'язку з цим вчителі іноземних мов постійно повинні переглядати педагогічні методи, форми та підходи до навчання. Вивчення англійської мови

¹⁹Оксана ЛІПЧАНКО-КОВАЧИК – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання, Мукачівський державний університет, м. Мукачево, Україна.

за допомогою мобільних пристроїв (Mobile-Assisted Language Learning – MALL) представляє собою важливий аспект мобільного навчання. Цей підвид навчання вже протягом кількох десятиліть привертає увагу дослідників, оскільки вважається перспективним методом вивчення мови у будь-якому місці та часі. Технологія вивчення англійської за допомогою мобільних пристроїв охоплює організацію автономного та персоналізованого навчального процесу. Учні використовують мобільні пристрої для розвитку та удосконалення мовних та мовленнєвих навичок через синхронну та асинхронну комунікацію, а також для формування соціокультурних та міжкультурних компетентностей.

Мета – використовувати іноземну мову як засіб спілкування в різних соціально-побутових та професійних сферах.

Англійська мова внесла дуже вагомий внесок в розвиток міжнародної комунікації, як побутової, так і ділової. Без сумнівів можна назвати її мовою технологій, мистецтва та науки, оскільки це неодноразово підтверджується фактами: більше половини населення обирає англійську мову як мову листування; майже 85% контенту в мережі Інтернет представлено саме англійською мовою. Велика кількість наукових статей, різного роду документів, літературних творів та навіть звичайних інструкцій подано саме англійською мовою.

Одним із найважливіших аспектів мови, які потрібно освоїти є формування англійської лексичної компетентності. Багато років різні вчені-філологи, науковці та методисти, як вітчизняні, так і зарубіжні, намагаються створити універсальні методики вивчення англійської мови, методи підвищення зацікавленості учнів та шляхи формування англійської лексичної компетентності, проте це питання й досі залишається актуальним. Проаналізувавши науково-педагогічну літературу, можна стверджувати, що ця проблема є багатоаспектна і є предметом дослідження багатьох наук.

В ряді наукових досліджень можна відзначити тенденцію до глибокого аналізу багатогранної природи поняття "іншомовна компетентність" та

використання мобільних технологій у процесі її формування. Серед вчених, які приділяють увагу цьому аспекту, зазначаються С.Ю. Ніколаєва, Ю.П. Федоренко, П. Нейшн та інші. Структурі та етапам формування іншомовної лексичної компетентності присвятили свої дослідження С.В. Смоліна та О.Б. Бігич.

Результати дослідження. Вивчення будь-якої іноземної мови, безперечно, є складним та тривалим процесом. Цей шлях вимагає від особи не лише освоєння правил читання, усвідомлення базових граматичних норм, розвитку фонетичних навичок та запам'ятовування сталих висловів чи фразових дієслів. Тому ті, хто вирішив досягти високого рівня володіння певною іноземною мовою, повинні розвивати різні іншомовні компетентності. Ці навички допомагають учасникам комунікації вільно використовувати мову та впевнено вибирати відповідні вирази в реальних ситуаціях (Амеліна, 2014).

Згідно з "Словником української мови", термін "компетентність" має два тлумачення:

1) Компетентний як прикметник Особа, яка має достатні знання в певній галузі; добре орієнтований, обізнаний, тямущий.

2) Особа, яка має добре обізнаність чи кваліфікацію в певній справі
Компетентність як іменник: Знання, кваліфікація або експертиза в якій-небудь галузі. Отже, компетентність може означати як особисті якості людини, яка володіє високим рівнем знань у конкретній області, так і самі знання чи експертизу у певній сфері. Словник Merriam-Webster визначає термін "компетентність" як якість або стан володіння достатніми знаннями, судженнями, вміннями, які є необхідними для виконання певної дії, обов'язку відносно певної ситуації чи предмету.

Це визначення підкреслює важливість наявності адекватних знань та навичок для ефективного виконання конкретних завдань чи обов'язків у конкретних обставинах.

Компетентність означає здатність діяти ефективно та відповідально в рамках конкретного контексту. Компетентність – це інтегрована здатність

особистості, набута в процесі навчання, досвід, цінності, ставлення, що цілісно реалізуються в процесі навчальної ситуації (Крупенина, Сабадош, 2023, 111-112).

Наявність компетентності визначається здатністю особи утримувати самоконтроль і ефективно орієнтуватися в непередбачених ситуаціях, базуючись на індивідуальних особливостях характеру. Це досягається перетворенням якісних знань і навичок у якісне виконання поставлених завдань.

У своїй промові відомий соціолог і консультант Ради Європи з питань освіти, В. Гутмакер, розглядав різні підходи до розуміння компетенцій. Він висловив думку, що суть поняття "компетентність" відображає більше "вмію практично" ніж "знаю теоретично".

Отже, сучасні педагоги та викладачі все більше акцентують увагу на компетентнісному підході в освіті. Це обумовлено тим, що такий метод спрямований на нестандартне засвоєння інформації, а також на розвиток умінь впевнено діяти та вирішувати проблеми в непередбачуваних життєвих ситуаціях, включаючи взаємодію з членами суспільства і вирішення особистих чи професійних завдань.

Поняття іншомовної лексичної компетентності виявляється комплексним, оскільки включає як лінгвістичні, так і нелінгвістичні (психологічні, соціологічні, культурологічні) аспекти (Амеліна, 2014).

Ретельний аналіз цього терміну та розкриття його різносторонньої суті стали об'єктом досліджень багатьох мовознавців, методистів і педагогів, зокрема таких, як С.Ю. Ніколаєва, Ю.П. Федоренко, I.S.P. Nation та інші.

Лексика в системі мовних засобів є необхідною ланкою, яка утворює цілісні змістовні зв'язки. Термін "лексика" визначає сформований словниковий запас конкретної мови, включаючи її окремі сфери чи 12 діалекти. Оволодіння лексикою при вивченні іноземних мов має системоутворююче значення, оскільки вона є ключовим компонентом для отримання навичок ефективного висловлювання, читання, слухання і письма.

Лексика тісно пов'язана з фонетикою і граматиною. Вивчаючи різні аспекти мови, доцільно приділяти особливу увагу словниковому запасу, оскільки на початковому етапі можна використовувати окремі слова, не обов'язково володіючи глибокими знаннями граматики. Проте для повноцінного спілкування необхідна взаємодія всіх вищезгаданих компонентів.

Так, I.S.P. Nation вніс важливий внесок у розуміння іншомовної лексичної компетентності, розглядаючи її як комплекс трьох видів знань. Ці види включають:

- 1) форми (усна, письмова, частини слів);
- 2) значення (пряме і переносне);
- 3) використання слів (граматична функція, сполучення слів, обмеження вживання тощо).

Такий підхід дозволяє не лише оцінити рівень розвиненості іншомовної лексичної компетентності, але і покращити ефективність методів навчання, спрямованих на розширення словникового запасу.

Дука М., Серпенінова Ю. розглядає іншомовну лексичну компетентність як складову лінгвістичної (мовної) компетентності. Вона визначає це поняття як здатність особи чітко виражати свої думки, вміння висловлювати їх і розуміти мовлення інших. Ця здатність формується на основі теоретичних знань про систему конкретної мови, таких як граматики, фонетика, орфографія, пунктуація, а також на основі лексичної обізнаності. Такий підхід дозволяє визначити, наскільки ефективно особа володіє словниковим запасом та вміє користуватися ним у практичних комунікативних ситуаціях (Дука, Серпенінова, 2021).

Амеліна С.М. визначає підґрунтя іншомовної лексичної компетентності як мовний та мовленнєвий компоненти. Мовний компонент включає наявність граматичних, фонетичних, графічних та орфографічних навичок. З іншого боку, мовленнєвий компонент передбачає здатність застосовувати ці навички на варіативно-адаптивному рівні залежно від конкретних умов мовлення. Такий підхід враховує не лише знання правил і структур, але і здатність ефективно застосовувати їх у реальних мовленнєвих ситуаціях (Амеліна, 2014).

У "Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти" автори пропонують розуміти лексичну компетентність як знання і здатність використовувати словниковий запас мови, що складається з лексичних і граматичних елементів. Узагальнене визначення іншомовної лексичної компетентності, запропоноване авторами, полягає у здатності особи лаконічно виражати свої думки, вербалізувати ідеї, розуміти мовлення інших. Ця здатність базується на комплексній і динамічній взаємодії відповідних знань, навичок, умінь та лексичної обізнаності. Розглядаючи компоненти лексичної компетентності більш детально, можна виділити три основні складові: лексична навичка, лексичні знання і лексична усвідомленість.

Можна охарактеризувати лексичну навичку як автоматизовану здатність розуміння та вживання іншомовного лексичного матеріалу на інтуїтивному рівні. Ця навичка забезпечує успішне формування власного мовлення та адекватне сприйняття лексичного виразу мовлення інших, а також взаємозв'язків між словами вивченої мови.

Лексичні знання є другим невід'ємним компонентом лексичної компетентності. Це відтворення у свідомості людини результатів вивчення лексичної системи іноземної мови як цілісного явища, а також правил її застосування на практичному рівні.

Лексична усвідомленість, як третій складник лексичної компетенції, є частиною загальної лінгвістичної усвідомленості або свідомо рефлексивного підходу до мовних явищ і мовлення, а також до індивідуального оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю. Лексична усвідомленість характеризується взаємодією лексики, граматики, фонетики під час використання слів у процесі спілкування. Учні мають оволодіти певним об'ємом іншомовних слів для досягнення цілей в спілкуванні. На думку Ю. Безкоровайної, основою лексичної усвідомленості є словниковий запас, який повинен поступово розширюватися (Безкоровайна, 2009, 230).

Це включає в себе усвідомлення учнем процесів формування його лексичної компетентності, опанування іншомовного словникового запасу, створення системи особистих лексичних знань, диференціацію та вживання лексичних одиниць у залежності від контексту, а також усвідомлення та аналіз власних переваг і недоліків в оволодінні та використанні системи лексичних засобів у мовленні.

Для ефективного формування лексичних навичок важливо мати конкретне уявлення щодо етапів роботи над лексичним матеріалом. В дослідженні доцільно визначити й етапи формування лексичної компетентності. Наукові джерела визначають три етапи формування лексичної компетентності.

Етап ознайомлення з новими словами: На цьому етапі відбувається ознайомлення з теоретичними засадами лексичної системи іноземної мови, правилами її використання та семантизація (розкриття значень) лексичних одиниць. Також на цьому етапі демонструються особливості їх використання в реальному часі і просторі.

Етап автоматизації нових лексичних одиниць: На цьому етапі формуються навички автоматизованого використання нових лексичних одиниць на різних рівнях, таких як словоформи, словосполучення, фрази/речення, а також на понадфразовому рівні (діалогічної або монологічної єдності) та мінітексту.

Етап застосування: На цьому етапі розвивається вміння вирішувати комунікативні завдання, використовуючи вивчені лексичні одиниці. Включає в себе виконання мовленнєвих вправ та контроль рівня засвоєння слів.

Важливо приділяти особливу увагу вживанню слів в конкретних реченнях, зокрема враховувати їхній контекст. Контекст визначається як сукупність умов і обставин, які оточують конкретне вживання слова чи висловлення. Без врахування контексту коректне використання лексичної одиниці у процесі спілкування може стати викликом. Щоб полегшити запам'ятовування та відтворення нових слів, важливо, щоб представлений ряд лексичних одиниць був адаптований до короткочасної пам'яті людини, ідеально б у межах або непомітно перевищував середній обсяг пам'яті. Систематичний підхід і постійне

повторення слів також відіграють ключову роль у забезпеченні їхнього ефективного вивчення та використання.

Англійська мова, яка має статус міжнародної, протягом кількох століть успішно функціонує у різноманітних сферах сучасності як ефективний інструмент передачі інформації. Мільярди людей з усього світу використовують її на бізнес-зустрічах, конференціях, форумах, політичних переговорах та в ході освітнього процесу з метою налагодження комунікації, розширення зв'язків з іноземними партнерами, зміцнення міжкультурних відносин і набуття іншомовного досвіду (Коваль, 1050).

З цієї причини впровадження комплексної та ефективної системи навчання англійської мови стає актуальною проблемою і важливою місією української школи у XXI столітті. Тут починається формування освічених, компетентних та різнобічно розвинених особистостей, які володіють мовою міжнародного спілкування. Це не лише сприяє їхньому власному розвитку, але й формує гідних представників своєї країни на міжнародній арені.

Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти в Україні передбачає розвиток у учнів соціокультурних, академічних та соціально-психологічних здібностей, а також умінь і навичок застосування отриманих знань у практичних ситуаціях. Навчальна програма також включає формування ключових і предметних компетентностей, зокрема володіння державною, рідною та іноземними мовами.

Згідно з Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти, існує кілька рівнів володіння англійською мовою – від A1 до C2. Закінчуючи одинадцятий клас, учні повинні досягти рівня B1, який вважається рубіжним. На цьому рівні учень здатний вступати в дискусії, підтримувати розмови на різні теми, висловлювати власні думки за допомогою різноманітних мовленнєвих засобів у неформальних обставинах. Однак можливі труднощі у формулюванні чітких та зрозумілих речень, паузи та помилки під час аргументації тверджень.

Зазвичай однією з головних причин зазначених труднощів є недостатньо сформований або відсутній базовий активний (слова, необхідні для постійного використання під час висловлення думок в усній/письмовій формі, розуміння іноземної мови на слух під час аудіювання) або пасивний (слова, необхідні для коректного сприйняття усної/письмової інформації) лексичний запас (Коваль, 2024, 1051).

Таким чином, вчитель англійської мови має важливе завдання забезпечення лінгвістичного компонента навчання старшокласників, що включає формування вокабуляру, необхідного для досягнення рівня B1 та успішного складання екзаменів.

Так, становлення іншомовної лексичної компетентності є результатом комплексного підходу, який включає в себе кілька важливих аспектів. Важливим елементом є спеціальні методи та прийоми для ефективного запам'ятовування лексичного матеріалу. Практичне відпрацювання дій зі словами на різних рівнях складності також є важливим компонентом цього підходу. Лексична стратегія, що об'єднує інтелектуальні прийоми та зусилля для розуміння, запам'ятовування і вживання лексичних знань, допомагає полегшити процес становлення іншомовної лексичної компетентності.

Ціллю навчального плану з іноземної мови є не лише навчання самої мови, але й розвиток комунікативних навичок, необхідних для ефективного спілкування на цій мові. Це відзеркалює підхід, спрямований на формування практичних вмінь використовувати мову в різних ситуаціях реального життя. Комунікативні навички розглядаються як сукупність часткових або другорядних навичок (Крупенина, Сабадош, 2023, 567-568). Це означає, що розвиток кожної конкретної навички, такої як лексична компетентність, може внести важливий внесок у загальний рівень комунікативних навичок.

Лексична компетентність тут розглядається як частина лінгвістичної компетентності та комунікативної компетентності. Лінгвістична компетентність включає в себе глибоке розуміння мовних форм, таких як слова, структури та фрази.

Лексична компетентність, зокрема, стосується знання слів і виразів, що використовуються для вираження конкретних ідей та комунікації в різних контекстах.

Отже, розвиток лексичної компетентності в контексті комунікативного навчання може сприяти формуванню навичок ефективного спілкування, оскільки учнів будуть мати не лише знання мови, але й здатність використовувати ці знання у практичних ситуаціях. Ваш висновок відображає правильний підхід до навчання іноземних мов, а саме наголос на розвитку іншомовної лексичної компетентності для забезпечення здатності учнів ефективно спілкуватися в реальних життєвих ситуаціях.

Для досягнення цієї мети важливо враховувати різні компоненти іншомовної лексичної компетентності:

1. Мовна компетентність: включає знання лексики, граматики, фонетики та інших аспектів мови, які дозволяють учням виражати свої думки та розуміти інших.

2. Соціолінгвістична компетентність: розуміння соціальних аспектів мовлення, таких як ввічливість, мовні стереотипи та використання мови в конкретному соціокультурному контексті.

3. Прагматична компетентність: вміння використовувати мову для досягнення конкретних цілей, розуміння контексту та намірів співрозмовників.

Ці компоненти іншомовної лексичної компетентності взаємодіють і взаємопоєднуються, роблячи учнів більш компетентними та впевненими у вивченні та використанні іноземної мови в реальних життєвих ситуаціях. Навчання, спрямоване на розвиток цих компетентностей, сприяє практичному застосуванню знань та навичок учнів у спілкуванні.

Отже, визначаючи іншомовну лексичну компетентність як складний інтегрований набір навичок та вмінь, розглянемо деякі ключові пункти:

1. Пізнавальна, практична діяльність: вказує на здатність учня використовувати свої лексичні навички в різних ситуаціях, що включає як пізнання нових слів, так і їх практичне використання.

2. Мотиваційна-рефлексивна лексична активність: особисті мотивації, рефлексія та поведінкові аспекти грають ключову роль у вивченні іноземної мови. Це вказує на важливість внутрішньої мотивації, рефлексії над власними навичками та адекватної мовної поведінки.

3. Адекватне використання лексем: здатність вибирати та використовувати слова та вирази відповідно до контексту та ситуації є важливим аспектом ефективного спілкування.

4. Інтегративна якість особистості: лексична компетентність розглядається як частина більшої інтегративної якості особистості, що сприяє розвитку загального рівня мовної культури та досягненню успіху в різних сферах життя.

Крім того, для ефективного формування та розвитку лексичних навичок і комунікативних умінь важливі не лише формально-структурні знання, але і розуміння ситуативних та контекстуальних правил, а також врахування соціальних та культурних аспектів. Такий комплексний підхід допомагає індивіду впевнено використовувати набуті лексичні знання в різноманітних мовних ситуаціях.

«Цифрове покоління» (англ. digital natives) піддається інноваційному впливу мобільних додатків та ігор з самого раннього віку, таким чином, формуючи певні цифрові навички, які дозволять їм вільно користуватися мобільними гаджетами та Інтернет-ресурсами як тільки вони підуть до школи. Використання мобільних технологій у навчальних цілях сприяло виникненню нового напрямку у вивченні англійської мови, а саме мобільної педагогіки (англ. mobile pedagogy), який здійснюється за принципом доцільності, систематичності, послідовності, доступності, врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів тощо (Андреева, 2023, 94).

Структура мобільної педагогіки складається з чотирьох взаємодоповнюючих компонентів, а саме:

1) досвід вчителя (особистий внесок і досвід у впровадженні мобільної педагогіки);

2) технічні особливості мобільного пристрою (можливість спілкування, взаємодії, постійного повторення мовного матеріалу, наявність автентичних ресурсів тощо);

3) мобільність учня (навчання за принципом «будь-де, будь-коли», а також формулювання особистих цілей, які спонукають учнів вчитися поза межами класної кімнати);

4) динамічність мови (розвиток новітніх комунікаційних технологій впливає як на мову, так і на способи її викладання та вивчення).

Впровадження мобільних технологій для вивчення англійської мови в наші дні означає, що учні мають можливість розвивати навички цифрової грамотності одночасно з оволодінням іноземною мовою (Андрєєва, 2023, 66).

Вивчення англійської мови з використанням мобільних пристроїв (Mobile-Assisted Language Learning – MALL) представляє собою форму мобільного навчання, що виявляється ефективним методом, які можуть вивчати мову в будь-якому зручному місці та часі, враховуючи сучасні умови навчання. Використання мобільних додатків є ідеальним способом впровадження технологій MALL для розвитку лексичної компетентності учнів (Мороз, Ковалюк, Масло, 2023, 225).

У зв'язку із динамічним розвитком мобільного навчання відкриваються нові можливості та виклики в педагогічній діяльності. Мобільне навчання – це освітня технологія, реалізація якої уможливорюється завдяки використанню мобільних / портативних ІТ-пристроїв, зокрема смартфонів, планшетів, ноутбуків.

Такий підхід змінює весь процес навчання, оскільки мобільні пристрої змінюють форми викладу матеріалу та доступ до нього, а також сприяють формуванню низки необхідних іншомовних компетентностей, лексичної

зокрема. У вивченні англійської мови невід'ємним компонентом є збагачення лексичного запасу.

Мобільні технології навчання в даному випадку можуть відігравати важливу роль, адже без практичного застосування вивчених слів може виникнути низка труднощів. Натомість, учні за допомогою мобільних технологій в будь-який час та в будь-якому місці мають змогу користуватися глосаріями, он-лайн словниками, картками зі словами (англ. Flashcards) тощо (Мороз, Ковалюк, Масло, 2023, 225).

Окрім того, впровадження мобільних технологій для вивчення англійської мови надає можливість учням розвивати навички цифрової грамотності, оскільки навчання іноземної мови відбувається із застосуванням інформаційних та медіакомунікаційних технологій.

Враховуючи те, що мобільні технології надають безмежні можливості навчання будь-де і будь-коли, існує чотири основні переваги використання мобільних застосунків для вивчення лексики, а саме:

- 1) портативність (мобільні пристрої можна легко переносити і використовувати в будь-якому місці, а отже додаток, словник та інші матеріали є завжди під рукою);
- 2) соціальна інтерактивність (можливість взаємодії);
- 3) контекстуальна чутливість (наявність автентичних матеріалів);
- 4) індивідуальний підхід (надання конкретних інструкцій на основі індивідуальних потреб і прогресу в навчанні).

Разом із тим, розробники додатків для вивчення лексики забезпечують аудіо- та візуальний контент, що значно покращує засвоєння лексичного навантаження. Спрацьовує такий важливий принцип наочності та можливість прослуховувати правильну вимову, а також тренувати власну. Студенти, які користуються цими технологіями, демонструють більш високий рівень залучення та позитивної мотивації до самовдосконалення.

На нашу думку, використання мобільних застосунків збільшує шанси розширення вокабуляру за допомогою різноманітних автентичних матеріалів;

дозволяє учням обирати індивідуальну траєкторію навчання, і таким чином, відбувається пришвидшення процесу. Із цих причин, вчителі повинні розробляти стратегічний підхід до збагачення словникового запасу. Варто також враховувати, що використання мобільних додатків у педагогічній діяльності має бути методично обґрунтованим.

Після аналізу навчальних платформ та мобільних додатків, стало очевидним, що вони дозволяють учням здійснювати віртуальні подорожі, брати участь у конкурсах, використовувати соціальні мережі для спілкування, створювати інтелект-карти та організовувати онлайн навчання. Переваги використання мобільних технологій у вивченні англійської мови включають інноваційність, можливість використання пристроїв у навчанні, додатковий засіб навчання поряд з традиційним методом, підвищену ефективність для осіб із обмеженнями по стану здоров'я, можливість взаємодії з однією або групою осіб, а також відсутність обмежень за часом, місцем і віком.

Отже, використання мобільних пристроїв у вивченні англійської мови набуває все більшої популярності, завдяки своїм ефективним та зручним можливостям, які можуть бути успішно використані в освітньому процесі (Мороз, Ковалюк, Масло, 2023, 225).

При розробці вправ через мобільні додатки, важливо враховувати ці переваги. Мобільні телефони та інші "розумні" пристрої відмінно підходять для впровадження технології MALL (Mobile-Assisted Language Learning). Завдяки цьому інтерактивному підходу до вивчення мови, використання смартфонів та інших мобільних технологій сьогодні розглядається сучасними користувачами як перевага, що робить навчання ефективним за принципом "будь-де, будь-коли". В цьому контексті роль викладача перетворюється із беззаперечного експерта на консультанта, фасилітатора, модератора та інші ролі.

Виникає необхідність в пошуку нових підходів до навчання та оптимальних методів оцінювання процесу, вчителям слід вчитися разом із своїми учнями, консультувати їх, підтримувати мотивацію, організовувати заходи, які сприяють

взаємодії між учнями. На сьогодні впровадження цих технологій вважається однією з важливих умов успішного вивчення англійської мови, а також є показником компетентності самого вчителя.

Давайте розглянемо роль мобільних застосунків у вдосконаленні лексичних умінь та навичок учнів більш детально. Хоча розробка ефективних підходів у вивченні лексики за допомогою мобільних додатків все ще потребує подальших досліджень, проте вже зараз можна визнати, що ці застосунки мають значний вплив на активне вивчення лексичних одиниць та розвиток мовленнєвих навичок, особливо читання та аудіювання. Ці можливості важливо зменшують період формування іншомовної лексичної компетентності.

Мобільні додатки можуть надати учням можливість взаємодії з різноманітними лексичними одиницями через ігри, віртуальні вправи, тестування та інші інтерактивні форми. Це робить процес вивчення цікавішим і мотивуючим, оскільки учні можуть взаємодіяти з матеріалом у форматі, зрозумілому і привабливому для них. Крім того, застосунки можуть сприяти розвитку навичок читання та аудіювання, наприклад, за допомогою аудіокниг, віртуальних вправ на вимову та інших аудіальних завдань. Вони створюють можливості для навчання сленгу, фразеології та вивчення лексичних одиниць в реальному контексті.

Однак важливо пам'ятати, що для максимально ефективного використання мобільних додатків в учбовому процесі потрібно враховувати індивідуальні особливості учнів та адаптувати зміст застосунків до навчальних цілей.

Враховуючи те, що мобільні технології надають безмежні можливості навчання будь-де і будь-коли, існує чотири основні переваги використання мобільних застосунків для вивчення лексики, а саме:

1) портативність: мобільні пристрої можна легко носити з собою, що робить їх доступними в будь-якому місці та в будь-який момент.

Це дозволяє учням вчитися в дорозі, в черзі чи будь-де, де вони можуть використовувати свій мобільний пристрій;

2) соціальна інтерактивність: мобільні застосунки сприяють взаємодії між учнями, що може підвищити мотивацію та інтерес до навчання. Можливість обговорення, спільного вирішення завдань чи навіть використання групових проєктів робить вивчення більш захопливим і ефективним;

3) контекстуальна чутливість: мобільні застосунки можуть надавати доступ до автентичних матеріалів, які допомагають учням вивчати лексику в реальних ситуаціях. Це сприяє кращому засвоєнню слів і виразів в їх природньому контексті;

4) індивідуальний підхід: мобільні застосунки можуть надавати індивідуалізовані завдання та вказівки відповідно до потреб та прогресу кожного учня. Це дозволяє створювати персоналізовані програми вивчення, що підтримують кожного учня на його власному рівні та темпі.

Разом із тим, розробники додатків для вивчення лексики забезпечують аудіо- та візуальний контент, що значно покращує засвоєння лексичного навантаження. Спрацьовує такий важливий принцип наочності та можливість прослуховувати правильну вимову, а також тренувати власну.

Студенти, які користуються цими технологіями, демонструють більш високий рівень залучення та позитивної мотивації до самовдосконалення. На нашу думку, використання мобільних застосунків збільшує шанси розширення вокабуляру за допомогою різноманітних автентичних матеріалів; дозволяє учням обирати індивідуальну траєкторію навчання, і таким чином, відбувається пришвидшення процесу. Із цих причин, вчителі повинні розробляти стратегічний підхід до збагачення словникового запасу (Безкоровайна, 2009, 232).

Варто також враховувати, що використання мобільних додатків у педагогічній діяльності має бути методично обґрунтованим. Звертаємо увагу на те, що урок може поєднувати використання мобільних застосунків з традиційними методами навчання. Завдання, подані в навчально-методичній літературі задля розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності, учні також можуть виконувати на своїх смартфонах чи планшетах.

Учитель, в свою чергу, супроводжує цей процес.

Формування англомовної лексичної компетентності через мобільні технології забезпечує гнучкість, індивідуалізацію та підвищення мотивації. Основними проблемами є брак якісного контенту, несистемне використання застосунків (Kahoot!, Quizlet), недостатня професійна спрямованість матеріалів та потреба у супроводі викладача для ефективного закріплення нових слів.

Проте існують ключові проблеми та виклики:

- **Методична несистемність:** мобільні додатки часто використовуються хаотично, без чіткої інтеграції в навчальний план, що знижує довгостроковий ефект засвоєння лексики.

- **Відсутність спеціалізації:** більшість додатків пропонують загальну лексику, а не професійно-орієнтовану, що є критичним для студентів нефілологічних спеціальностей.

- **Брак вправ на продукування:** часто застосунки орієнтовані лише на розпізнавання слів (пасивний словник), а не на їх активне використання у мовленні.

- **Технічні та психологічні бар'єри:** необхідність постійного доступу до інтернету, різний рівень цифрової грамотності учнів та потреба у високій самодисципліні.

- **Вимоги до розробки:** існує потреба в адаптації мобільних продуктів під специфічні потреби (наприклад, Android Studio для професійної лексики).

З іншого боку, для максимізації позитивного впливу застосунків на удосконалення лексичних навичок, учень має усвідомлювати, що це не лише гра, а, перш за все, навчальний засіб. Вдалим поєднанням ігрової практики в неігровому навчальному контексті з метою збагачення досвіду користувача і його залучення в неігрові сервіси і додатки є гейміфікація.

Принагідно зауважимо, що гейміфікація також включає в себе соціальну взаємодію, коли учень, знаходячись в певному соціумі, більш схильний проявляти свої емоції, а також поліпшувати свою поведінку (вміння мовчати, коли хтось говорить, виступати по черзі тощо). Залучення ігрових практик

передбачає добровільну участь, а це означає, що учню потрібно надати певний ступінь самостійності, дозволити адекватно оцінювати власну лексичну компетентність та активно взаємодіяти з іншими.

Методи та форми роботи можуть бути різноманітними, а саме: створення лексичних колажів і презентацій; навчально-дослідні проєкти із застосуванням лексичних одиниць за певною тематикою; вивчення мови та збільшення словникового запасу в он-лайн просторі (блоги, форуми, соціальні мережі тощо); тестові он-лайн технології тощо (Безкоровайна, 2009, 234).

Мобільні додатки та навчальні платформи уможливають віртуальні подорожі, наприклад, Mondly; участь у міжнародних конкурсах, олімпіадах у форматі відеоконференції через Zoom та Google Meet; спілкування в текстових та голосових чатах в соціальних мережах; створення лексико асоціативних інтелект-карт за допомогою Lucidchart, MindMeister, Canva, GoConqr; організацію міжнародного колаборативного он-лайн навчання (англ. Collaborative Online International Learning (COIL)) тощо.

Тож, розмаїття безкоштовних платформ і мобільних додатків дає учням можливість розширювати свої мовні знання, розвивати лексичні, самоорганізаційні, творчі, дослідницькі навички, здатність критично мислити, а головне – ставитися до освітніх технологій як до переваги.

Доцільно зазначити, що більш ґрунтовне вивчення лексики шляхом використання мобільних додатків відбувається у випадку наявності різнопланових матеріалів. Мова йде не лише про можливість опрацювати транскрипцію, почути автентичну вимову, потренувати власну і автоматизувати навичку. Вивчення граматики, наявність додаткових матеріалів у вигляді фільмів, музики чи книг, тест для визначення рівня знань, можливість обрати ціль вивчення мови, а також система винагород і, обов'язково, відстеження власних досягнень – всі вищеперераховані фактори в комплексній взаємодії сприяють формуванню іншомовної лексичної компетентності.

Незважаючи на очевидні переваги, завжди існують і недоліки. До найпоширеніших недоліків впровадження мобільних застосунків для самостійного розширення словникового запасу відносять:

1) брак самодисципліни (Відсутність зовнішнього контролю та відповідальності може призвести до проблем з організацією часу. Учні, які не володіють достатньою самодисципліною, можуть відкладати вивчення нових слів та завдань, що може ускладнити процес навчання);

2) постійне відволікання (Легка доступність різних розважальних додатків та соціальних мереж може призвести до постійного відволікання. Учні можуть втратити фокус і займатися іншими аспектами мобільних пристроїв, замість того, щоб активно вивчати мову);

3) відсутність безпосереднього контакту Мобільні додатки, хоч і надають можливість вивчення, можуть бути менш ефективними у створенні реальних ситуацій для практики мови (Андрєєва, 2023, 78).

Без безпосереднього спілкування виникає ризик недостатнього використання та розуміння слів у реальному контексті);

4) можливе виникнення технічних проблем Залежність від Інтернет-підключення може бути проблемою, особливо в умовах обмеженого доступу до мережі. Технічні неполадки, також можуть перешкоджати безперебійному використанню додатків).

Підсумовуючи відзначимо, що залучення мобільних додатків в навчальний процес є насправді необхідним. Однак, як показує практика, у більшості випадків викладання матеріалу із застосуванням мобільних технологій безпосередньо в класі не стає реальністю, адже учням просто забороняють ними користуватися. Відбувається це через низку чинників, наприклад, учень може відволікатися на смартфон, з'являється можливість списування, зростає ризик крадіжки, смартфон може стати символом статусу тощо.

Висновки. Становлення іншомовної лексичної компетентності уможлиблюється завдяки комплексному підходу, а саме запам'ятовування лексичного матеріалу на основі спеціальних методів і прийомів, а також

безпосереднє відпрацювання практичних дій зі словом на різних рівнях складності.

Лексична стратегія, яка об'єднує інтелектуальні прийоми і зусилля, що використовуються людиною для розуміння, запам'ятовування і вживання набутих лексичних знань, в свою чергу, полегшує цей процес становлення.

Окрім цього, для формування та розвитку лексичних навичок і комунікативних умінь необхідні не тільки відомості формально структурного характеру, а й знання ситуативних і контекстуальних правил, а також соціальні та культурні знання.

У ХХІ столітті викладачі дійсно мають усі необхідні ресурси, аби відмовитись від нудної теорії, багатотомних збірників із застарілими завданнями на користь сучасних оригінальних та креативних методик навчання лексики, що не лише відповідали б вимогам до мовного рівня учнів старшої школи, але й мотивували та зацікавлювали молодь. Задля досягнення цієї мети слід пам'ятати про забезпечення методологічного компонента змісту навчання лексики, що охоплює необхідні пояснення щодо вибору стратегій, способів вивчення слів та їх ефективного засвоєння на заняттях з іноземної мови та в процесі самоосвіти. Залучення мобільних додатків в навчальний процес є насправді необхідним.

Отже, лексична компетентність (ЛК) – це здатність людини до коректного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок, знань і лексичної усвідомленості. Успішність формування ЛК залежить від рівня сформованості лексичних навичок, обсягу отриманих і засвоєних знань про лексичну сторону мовлення і динамічної взаємодії цих складових на основі загальної мовної і лексичної усвідомленості. Однією з цілей навчання ІМіК є формування іншомовної ЛК, що є важливою передумовою оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю.

Лексична навичка – це автоматизована репродуктивна або рецептивна дія, яка забезпечує коректне лексичне оформлення власного мовлення та адекватне

сприйняття лексичного оформлення мовлення інших. Одиницею навчання лексичного матеріалу є лексична одиниця, яка може бути не лише словом, але й сталим словосполученням і навіть так званим “готовим реченням” (тобто таким, що не змінюється у мовленні).

Застосування мобільних технологій на уроках англійської мови має значущі переваги, такі як індивідуалізація навчання, залучення учнів, створення реальних ситуацій та підвищення мотивації.

Використання мобільних технологій дозволяє створювати інтерактивні та ігрові заняття, що сприяють активній участі учнів у навчальному процесі. Також вони можуть бути використані для індивідуалізації навчання, дозволяючи кожному учневі працювати власним темпом та вибирати завдання, які відповідають його рівню знань та інтересам.

Мобільні технології також допомагають у створенні аутентичного мовного середовища, де учні можуть взаємодіяти з реальними мовними матеріалами та вдосконалювати свої навички в реальних ситуаціях використання мови.

References

- Амеліна, С.М. (2014). Методика формування лексичної компетенції майбутніх філологів. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія*. 2, 57–62.
- Андрєєва, Н. О. (2023). Мобільне навчання як нова технологія організації самостійної роботи учнів при вивченні іноземної мови. https://static.klasnaocinka.com.ua/%20uploads/editor%20/5020/571636/sitepage_72/files/zbir_ka_internet_konferencii_1_2.pdf
- Безкоровайна, Ю. (2009). Унаочнення як засіб формування іншомовної лексичної компетенції учнів. *Студентський науковий альманах факультету іноземних мов*, 1(6), 230-234.
- Дука, М., Серпенінова, Ю. (2021). Етапи формування англомовної лексичної компетентності майбутніх економістів із застосуванням комп'ютерних технологій. *Іноземні мови*. 1, 40–45. DOI: <https://doi.org/10.32589/1817-8510.2021.1.230768>.
- Коваль, Б. (2024). Переваги та недоліки використання мобільних додатків у вивченні іноземної мови. *Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Perspectives of contemporary science: Theory and practice»*, 1050-1052.
- Крупенина, Н. А., Сабадош, В. І. (2023). Роль викладачів у нову епоху дистанційного навчання та штучного інтелекту. *Актуальні питання у сучасній науці*. 10 (16), 565-578.
- Мороз, Л., Ковалюк В., Масло І. (2023). Використання мобільних додатків у процесі вивчення англійської мови. *Інноватика у вихованні*. 17, 224-230.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>